

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Hapanta
Ta Hellēnisti Heuriskomena**

Origenes

Coloniæ, 1685

Origenis Commentariorum In Evangelium Secundum Johannem Tomus
Decimus Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79869](#)

picantur de solis hominibus, non opus habere ipsum testibus, dicere oportet duo Evangelia illi attribuisse; alterum, quod agnoscat omnes; alterum, quod opus non habeat, ut quis testetur de homine. Nam si omnes agnoscebat, etiam omnes, qui essent extra haec corpora, agnoscebat, atque quid esset in homine: quippe quia major existeret his, qui in prophetando manifestant, & judicante occultata cordis omnia, quæ Spiritus illis suggерit in apertum ducentes. Ceterum il-
lud: *Agnoscebat quid esset in homine*, sumi etiam potest de virtutibus malis, vel bonis operantibus in hominibus. Nam si dederit quis locum Diabolo, ingreditur in illum Satanus; quemadmodum dedit Iudas, cum jam Diabolus misseret in cor ejus, ut traderet eum: quam ob causam post buccellam intravit in illum Satanus. Si
P. 83. 6. Deo locum dederit, beatus fit. *Beatus enim,*
cujuſ est illi retributio a Deo, & ascensio in cor-
dei ejus a Deo. Quare agnoscis, o Fili Dei, omnia agnoscens, quid sit in homine. Sed cum tam fatis scriptoris sumperferit duodecimius tomus, hic finiemus sermonem.

Γροῦ ἀειγραφίᾳ ἐληφέται. Εἰς δεκάτην Τόμον, ἐνθα πε καταπιστώθη τῷ Βιβλίῳ.

ΟΡΙΓΕΝΟΥΣ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ
ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
Ε ΞΗΓΗΤΙΚΩΝ

Tibi quidem, Dei amantissime, ac professime Ambrosi, non videbatur fortasse scindendus sermo Samaritidis, ita ut ilius pars esset in duodecimo tomo, & reliqua quae restabant in tertio decimo. Sed quoniam videbamus duodecimum commentariorum tomum satis scriptorum accepisse, visum est nobis desinere in sermonem Samaritidis, ubi loquebatur ipsa de puto, quemadmodum Jacob illud derit, ipse ex eo biberit, & filii ejus, & pecora ejus, tertium decimum tomum incepturis, ubi Dominus ad ipsum responderet: Re-
Iob. 4, 13. Ipsi dicit illi: Omnis, qui biberit ex aqua hac, fieri iterum; qui autem biberit ex aqua, quam ego illi dederim, fieri fons in eo aqua salientis in vitam eternam. Hoc

από, γρήγορη πηγή ἐν απώλειας μάταιος αλλομένως εἰς ζωὴν αἰώνων. δεύτερον τέτοιο διπλεῖσθαι τῷ οὐ

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

199

πρῶτος πών Σαμαρεῖτον ὁ ἵησος, πρότερον μὲν A responder secundo Jesus ad Samaritidem: primum quidem dicens: *Si scires donum Ioh. 4.10^a*
λέγων· εἰς ἡδεῖς τὸ διάβολον τὸ δέειν, καὶ ἦς
εἴη ὁ λέγοντος σοι. δοῦς μου πάντα, σὺ ἀνὴρ ἡγετος
αὐτοῦ, οὐ δύνακας ἀντιτεθῆναι τῷ αὐτοῖς ζῶν· καὶ τοῦτο, ὡς
φροντίστων αὐτοῦ εἶται τῷ αὐτοῖς ζῶν ὑδαρι,
λέγει τὸ ἐκκένωμα· καὶ θητὸν τὸ προτέ-
ρον τὸν εἶπον, ἀλλὰ ἐπιτάχει τῷ τὸ συγκε-
ντος τῷ ὑδάτον ἡ Σαμαρεῖτος, μηδὲ τὸ δευ-
τέρῳ ἀποκελυτὸν τὸ κυρίου ἀποδεξαμένη τὴν
ἱμνείαν Φρστού. δις μετὰ τέτοντος τὸν οὐρανόν· Τοῦτο γε
δύομεν οὐτι, μηδένα λαμβάνειν θεάντας δομέαν
ἢ μη αἰτήσαντας αὐτῶν· καὶ αὐτὸν γένεται τὸ Κω-
ντέα σῆρα τὸ ψαλμόν προσειτόντων αἰτεῖν ὁ πα-
τέρων, ἵνα αὐτῷ διαρρίψῃ τὸν αἰτώντας θύμας δι-
δακτούς ὃς λέγεται· κύριε Θεέ τοῦ πορείας με,
καὶ με ὑπὸ σοῦ, αἰτησον πατέρα ἐμόν, καὶ δόσον
τοῦ θητοῦ, τίνων κληρονομίαν σοῦ, καὶ τὸ κατά-
χεσθαι σε, τὸ πέποντα τὸ γένος· καὶ ὁ σωτήρ
Φρστού· αἰτήσαι, καὶ δοδούσσεται ὑμῖν· πάτερ γένος
αὐτῶν, λαμβάνειν· πέπειθεν μέντοι τὴν Σαμαρεῖ-
την αἰτήσαι τὸ πορεύοντα ὑδάτον· εἰκανόν, ὡς προέ-
τρος, πυγάκων γνώμην ἐπερδοξήσαντων, πε-
ρὶ τῆς θεοῦ ἀρχούμενον τραφάς, ὅτι ἀπειδεῖ
τὸ συγκείσθων αὐτοῖς φέρεαν τὸν ὑδάτον· καὶ
τοῦτο ὃν ἐπεπονθεῖ, πῶς πίνουν ἐπειδὴ τὸ νο-
μιζόμενον αὐτῷ Βαθέων τῷ Φρστῷ, ἐπειδὴ
ἰκανόν, εἰσὶ τὸ θύμης αποκλαύσαντες ὑδάτῳ
τὸν ὑπερβατόντα τὸ γένος· πάτερ ὁ πίνων ἐπειδὴ τὸ
ὑδάτον τέττα, αἰψύνοντα πάτερ· ἔστι δὲ ἐπειδὴ,
δικτύον Φρστού, ἐπειδὴ πεινήν, καὶ τὸ Σαμα-
ρεῖτον δύο Σημειώματα, ἐπειδὴ καθὼδε σέμεβα
τοῦ Φρστοῦ, κενούμενος, καὶ ὄρεζούμενος αὐτῆς, ἵνα
τέτταντος ημῖν ἐπικεπτοντούς· ἐπειδὴ δὲ καθὼδος
πιλάντις οἱ πέποντες, καὶ ἐν διπλεῖαν ὄντες, τὸ
ἐπιπλέον Φρστού κενούμενοι, τὸ πεινήν, ἢ
δικτύον· καὶ μαρτυρῶν γε τὸ μὲν πρώτων ἐν τῷ
τεττάνῳ ὅτε διπλεῖτε· τρέφοντα τῷ * ἐπεικαιδε-
ντο καθὼδος, ποιητὴν τῷ δευτέρῳ ἐξεληγυνό-
των αποτελεῖν γῆς αὔρην, διεργάζεσθαι πάσους
καναγκήρων ιστερούλην μαστότοις, Καραρών, Κ
ιναντο πρὸς αὐτοὺς εἰς τοὺς ιστερούλην. Θεοὶ αἱ αἰτεῖ-
ται μετωπίστες ταῦτα κυριεῖς εἰς αἰγάλευσίν τοῦ ὄπαν
ιανδρούρων ἐπειδὴ λεβένταν τὸ κέρενον, καὶ τὴν
θύμομέν τοῦς εἰς παλιούμοισι, ὃν ἐξεργάζε-
ται ημῖν εἰς τίνων πατέτων, διπλοτείνειν
πάσιν τὸ συναγωγών πατέτων εἰς λιμῷ· ἀπεῖδε
κύριος τὸ πρῶτον μαντοῦν· ἴδε ἐγώ γένος ἡμῖν ἀρτεσ
εἰς τὸν εὔροιν, καὶ ἐξελεύσεται ὁ λαός, καὶ συλ-
λεγεται τῷ ημέρᾳ εἰς ἡμέραν τοῦ πρεσβυτηρίου, ἡ πατέ-
ρων αὐτοῦ εἰς πορευόμενος· τῷ νόμῳ με, η ε.
B
C
D
E
F
A
B
C
D
E
F

Cant. 2.8. in *Cantico Canticorum de Sponso* differens Salomon: *Ecce, inquit, iste venit*

τυμοίς ἐν τῷ αὐτοκαπῇ ἀσμάτων Διδαγόμενος Σολοῦ Φησιν. ΙΩΑΝΝΟΣ ΚΥΡΙΟΣ ΠΛΟΑΤΩΝΟΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

A saliens super montes, transiliens colles; nam
hoc pacto super generosiores, diviniores-
que animas, montes dictas, salit Sponsus,
translit vero deteriores dictas colles: sic
hoc in loco fons factus in eo, qui biberit ex
aqua, quam dat Jesus, salit ad vitam aeternam,
fortassis etiam salitus ultra vitam
aeternam, nempe ad Patrem existentem
supra vitam aeternam. Est enim Christus
vita: proinde qui major est Christo, vita
etiam est major. Ceterum tunc fontem
in scipo existentem aquae salientis ad vi-
tam aeternam habebit, qui biberit ex aqua,
quam dat Jesus; quando promissio com-
pletur hominis, cui promittitur beatitu-
do, eo quod esurierit, & sitietur iustitiam;
inquit enim Filius Dei: Beati qui esuriantur, Matt. 5. 6.
& sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabun-
tur. Effortassis quoniam esurire, & sitire
iustitiam satietari est, si quis iustitiam, an-
tequam satietur, fecerit, is famem & siti-
mogenet in se oportet, ut saturetur, illud
dicturus: Quemadmodum desiderat cervus ad Ps. 41. 2. 3.
fontes aquarum, ita ad desiderat anima mea ad
te Deus. Sitivis anima ad Deum: nempe ad
illum fontem, ad illum viventem: quando ve-
niam, & videbor coram facie tua? Ut ergo
siciamus, bonum est e fonte Jacob ut in-
primis bibamus: illi, non perinde atq; Samaritis, dicentes puteum. Nam Serva-
tor ad illius respondens sermonem, ne
nunc quidem ex puto inquit aquam esse,
sed simpliciter inquit: Omnis qui biberit ex
aqua hac, sicut iterum. Quod si biberint ex
illo fonte, nulla provenient utilitas, haud
quaquam lessuris fuerat apud fontem Je-
sus, neque dicturus Samaritidi: Da mihi
quod bibam. Proinde observandum est,
quemadmodum petenti a se aquam Sa-
maritidi non alibi promiserit Jesus illam
se daturum, quam apud fontem, dicens il-
li: Vade ad vocandum virum tuum, & veni ibidem.
B huc. Adhuc autem inspiciamus, num quia
qui biberit ex fonte Jacob, sicut iterum;
qui vero biberit ex aqua, quam dat Jesus,
fontem in scipo habeat aquae salientis ad
vitam aeternam, innui possit diversam esse
utilitatem eorum, qui cum ipsa veritate
conuetudinem habuerit, habituriq; sunt,
ab ea utilitate, quam nobis oriri existima-
mus ex Scripturis, etiam si accurate intel-
lecta fuerint; praestimt cum quædam ex
principalioribus, divinioribusque Dei my-
steriis nec capere potuerit Scriptura, quæ-
dam etiam nec vox humana: nam quædam
significationes divinae cum sint, lingua est
humana: Sunt namque etiam multa, que Iob. 21. 23.

Cc fecit

fecit Iesus, quæ singulatim se scribantur, nec ipsum arbitror mundum capturum qui scriberentur libros. Quin & quæ loqua sunt septem illa tonitrua scripturus Johannes prohibetur: & Paulus se audire inquit indicibilia verba, non quæ non liceat alicui loqui, licebat enim ad Angelos caloqui, ad homines non licebat: Omnia quidem licent, at non omnia expedient. Sin vero audiuit ineffabilia verba, quæ fas non esset ad hominem loqui, arbitror ego universæ cognitionis elementa quadam minima, brevissimasque introductiones esse universas Scripturas, etiam si accurate intellectæ fuerint. Quamobrem vide, num fons Jacob, ex quo bibebat aliquando Jacob, sed nunc non bibit; atque etiam bibeant filii sui, sed nunc potum habent illi priori potu præstantiorem; quin biberunt etiam pecora eorum, possit esse universa Scriptura; aqua vero Iesu, illud esse possit, quod est supra ea, quæ scripta sunt: non omnibus autem scrutari licet, quæ sint superiora his, quæ scripta sunt, nisi qui assimularunt fuerit ipsis; ne objurgetur audi-

Eccl. 3. 20 ens: *Te difficiliora ne queras: & te fortiora ne vestiga.* Quod si dicimus, aliqua esse supra ea, quæ scripta sunt, non hoc dicimus ea posse multis esse nota, sed Johannii, qui audiens, scribere etiam qualia essent ea tonitruum verba non permittitur; cumque ea didicisset, ea non scribit, ut parcat mundo: rebatur enim, ne ipsum quidem mundum capturum, qui scriberentur libros. Quin etiam, quæ Paulus dicit, sunt supra ea, quæ scripta sunt, quandoquidem homines ea loquuntur sunt; & quæ oculus non vidit, sunt supra ea, quæ scripta sunt; & quæ auris non audivit, scribi non possunt. Quin quæ in cor hominis non ascenderunt, fonte Jacob sunt majora: quippe quæ à fonte aquæ salientis ad vitam æternam manifestantur his, qui cor hominis non amplius habent, sed dicere valent: *Nos autem mentem Christi habemus, ut videamus, quæ à Deo donata sunt nobis: quæ etiam loquimur non in sermonibus, quos humana sapientia docet, sed quos docet Spiritus Sanctus.* Et in spicie, an fieri possit, ut humana sapientia non loquatur falsa dogmata, sed quæ veritatem confirmant, & ad homines posteriores perveniant; quæ vero Spiritus edocet, sunt fortasse fons aque salientis ad vitam æternam. Introductio-nes ergo sunt Scripturæ, à quibus accurate intellectis, & nunc nominatis fons Jacob, ascendendū est ad Jesum, ut nobis largia-

ζεμένω, πηγής τε ιακώς, ανελθείσεις ποτές την πόσην, οὐδὲν ημίν χαείσηται πηγής αλ-

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

203

Cc 2 Stoli

Rom. 7.4. testimonium adducemus dicentes : *An ignoratis fratres, (scientibus enim Legem loquor,) quod Lex tanquam dominatur homini, quod vixerit? vixerit autem quis nemp Lex, communiter intelligentibus nobis Legem, [nam mulier obnoxia viro viventi viro obligata est Legi, tanquam si diceret, viventi viro, qui vir est Lex.] Mox rursum inquit: *Quod si mortuus fuerit vir, liberata est a lege viri, velut liberata est mulier a lege mortua: ne amplius opera mulieris erga virum exercet: deinde inquit: Proinde vivente viro, adultera vocabitur, si se junxit alteri viro; si autem mortuus fuerit vir, libera est a lege viri, ut non sit adultera, si junxit a fuerit alteri viro. [Lex autem litera mortua est, neque jam adulter est animus, si junctus fuerit alteri viro] nimur ei legi, quæ est ex spiritu: mortuo autem viro mortua esse mulier aliquo modo dicetur etiam viro, adeo ut nos hunc in modum exponamus illud. Itaq; fratres, vos quoq; mortificati estis Legi per corpus Christi, ut jungeremini alteri, nimur mei, qui ex mortuis surrexit, ut fructificemus Deo. Sicutur Lex est vir, & Samaritanus habet virum aliquem, quia seipsum juxta intelligentiam sanorum verborum subjecerit legalium, juxta quam vult vivere unusquisque ab Ecclesiæ decretis dissidens; & si vult etiam hoc in loco divinus sermo animam manifestari Ecclesia decretis dissentientem, quæ sibi ipsi præfecerit legem principem, ut spretovi, ceu non legitimo, quærat alterum, nuptura alteri viro, nimur Sermoni filio Dei, qui resuscitatus est ex mortuis non mutandus, neque moriturus, sed sempiternus, manens, & regnans omnesque initios subiecti: *Christus enim excitatim a mortuis non amplius moritur, mors illi ultra non dominabitur, quod enim mortuus est, pecato mortuus est semel; quod vero vivit, vivit per Deum*, in dextera ejus sedens, donec omnes inimici ejus positi fuerint subfelliūm pedum ipsi. Si haec, inquam, ita se habent, ubinam debebat Iesus manifestare eum, qui putabatur esse Samaritanus, virum non esse illius, nisi apud fontem Jacob, si à seipso mulier non negasset virum? hanc ob causam dicit illi Jesus: *Vade, & voca virum tuum, & veni huc.* Jam vero veluti non nihil habens aquæ salientis ad vitam æternam, eo quod dixisset: *Da mihi hanc aquam, nec fallere quiret qui predixerat: Si tu petieris ab eo, dedidisset***

μοι τέτο Τὸ ὄδωρ, καὶ ἀψελδεῖν τὸ προεπιγειλάμψον ὅπ, σὺ ἂν ημονίς αὐτον, πι

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

205

hominem eloqui non est fas, omnem
felicit præsentem cognitionem, quæ per speculum est, & per ænigma, & quæ

destruitur, cum venerit illud, quod perfectum est, haudquam illud reprehendissemus: fin vero isthuc agit, ut reprehendat vetera, reprehendendus est ipse. Porro quod ait aquam, quam dicit Servator, ex spiritu esse, & ex ipsius potentia, vera narrat: quin hæc verba *Non sicut in aeternum*, iisdem pæne verbis interpretatus est sic dicens: Vita æterna est vita ipsius, & quæ nunquam corruptitur, sicut prima illa aqua, quæ est ex puto, sed manens: nequit enim auferri donum, & gratia Servatoris nostri, quæ neque consumitur, neque corruptitur, in eo qui particeps ipsius fuit. Porro autem cum primam vitam corruptibilem dederit, siquidem eam corruptibilem vitam dixit, quæ est secundum literam, quærens, & inveniens ablatione velaminis vitam eam, quæ est ex spiritu, recte dixit: fin vero corruptibilem dicens, accusat vitam veterum, perspicuum est eum hoc facere, tanquam qui non videat bona illa umbram habere futurorum illorum. Cæterum non inscite interpretatus est vocem salientis aquæ, dicens eos qui è supernis illam abundantanter suppeditatam participant, vicissim etiam ea securitatem, quæ fibi suppeditata fuerint. Sed & Samaritudem laudat, ut quæ suæ ipsius naturæ fidem ostenderit & qualem, & constantem: non motam ob ea, quæ illi dicebat Servator, cui etiam nos annuimus, si propositum laudat, nihil de natura veluti excellenti innuens: fin vero ad naturale opificium refert, quod Servatori obtemerat Samaritis, quasi hoc non omnibus insit, subvertenda est illius oratio. Nefcio vero quomodo Heracleon, quod scriptum etiam non est, assumens dixerit in hoc dictum: *Da mibi hanc aquam*, brevia Sermone Dei Filio stimulatam mulierem odio habuisse etiam locum illius putei, qui dicebatur Jacob. Præterea in illud: *Da mibi aquam hanc*, ut non sitiam, neque veniam hic ad hauriendum, inquit mulierem hæc dicere ostendentem labore hauriri, & cum difficultate pararia quam illam ad irrigandum non aptam, neque nutrientem. Unde enim potest ostendere aquam Jacob irrigatione aptam non esse, nec nutrientem? Adhuc in hæc duo verba: *Dicit illi*: inquit Heracleon: scilicet tale quid dicens: Si vis accipere hanc aquam, vade, voa virum tuum: & existimat virum, quem Samaritidis esse Servator dicit, Pleroma Samaritidis esse, ut profecta cum illo ad Servatorem, reportare ab ipso potentiam, & unionem, & commixtionem ad Pleroma suum posset: cum Christus non dixerit,

Α γνομονίνη γνῶστι, καταργημένη δὲν εἰναι.
Θη τὸ πέλεον, ἵνα ἀνὴρ ὑπεκλωπόθη, οὐ
τὸν τύχον τὸν διεσάλειν τὸ παλαιό, τετομῆ,
έγκληπτό. ἀνὴρ εἴπει· οὐ δὲ δίδωσιν θύρας ὁ σωτήρ,
Φησὶν εἴη τον τε πνεύματα^θ. Εἰ τὸ διώλαντος
αὐτὸς, οὐ φευδόμενό. Εἰς τὸ οὐκονόν τον
εἰς τὸ αὐτόν, λογοδέδωσιν αὐτῷς λίγοντον
των, αἰώνιον^θ γάρ οὐ ζωὴ αὐτός, καὶ μηδέποτε
Φθειρομένη, οὐδὲ Εἰ τὸ πρόσωπον δίδει τον^θ ζωήν, οὐ
μηδὲ τὸν οὐρανὸν τὸν ζεύματα ἔλειπε, ζητῶν τὸ πε-
ραγμόν τον καλύμματο^θ. γνωμένην οὐτοῦ τον
πνεῦμα, οὐ εὐρύσκων, οὐδὲς αὐτὸν τελειών.
Β διαρρέει τὸν ζωτικὸν ημέρα, Εἰ μὴ απαλοποιεῖ,
μηδὲ Φθειρομένην τὸν μεταρχόντον αὐτῷ^θ. Φθει-
ρομένην οὐ πάντα περίτον δίδει τον^θ ζωήν, οὐ
μηδὲ τὸν οὐρανὸν τὸν ζεύματα ἔλειπε, ζητῶν τὸ πε-
ραγμόν τον καλύμματο^θ. γνωμένην οὐτοῦ τον
πνεῦμα, οὐ εὐρύσκων, οὐδὲς αὐτὸν τελειών.
Γ λόγτων * εἴχει εὐθέα τὰ σκέψαι· εἰ αὐτοὶ * μηδέ
νοις δὲ τὸν αἰλουρένα, Δημήτριον, Εἰ τοις με-
ταλαμβάνοντας τὸν αναθετικόν, οὐδὲ τον
σίας, Εἰ αὐτὸς τὸν εἰβλόμενον εἰς τὸν εἰπον αὐτοῦ
οὐ ζωὴν οὐ τοπικοχρηστηματον αὐτοῖς· αλλὰ
Εἰ ἐπαρτεῖ τὴν Σαμαρείην οὐ, ανευδοξαριστὸν
αδιάκειτον Εἰ καπέλληλον τὸ Φύσιον ειποντον,
μηδὲ Σειρελέθησον εἶναι εἰλεγει αὐτῷ· εἰ μη
ἔσσα τὸν ασφαρέστητον αἰπέσχετο, μηδὲν οὐ
Φύσεως αἰνισθέμενο^θ, οὐ διέφερεσθαι, Εἰ μηδέ
αν συγκατείμεσθαι, οὐ δέ τη Φυσική κατοντι
Δ αναφέρει τὸν συνκατείσθιον αὐτοῖς, οὐ δέ
πατος ταύτης παράστητο, ανατρέπειν αὐτὸν τὸ
λόγον. οὐ δέσθαι δέ πως οὐ ιητρικῶν τὸ μηδέ
γνωριμόντον εὐλαβέον Φησὶ φρίστος. δις μα-
τέτον τὸ θύμων, οὐ σέργει βερεχίαν ήσυχηζειν
Ζωτὸν τὸν λόγον εἰμίστον λοιπὸν καὶ τοιούτον, ε-
κείνον τὸν λεγομένεα^θ ζωτικὸν οὐτοῦ τον^θ εἰς Εἰ
πρὸς τὸν. δός μοι τέτον τὸ θύμων, οὐταν τὸν θύμων^θ
μηδὲ διέρχοντας εἰπάτει αὐτὸν, Φησὶν πάσι
λέγει οὐ γνῶντας θύμων τὸ επιμεχτόν, Εἰ δι-
πλωτιστον, Εἰ ἀτέροφον εἰπάντον τὸ θύμων^θ. πάντοι
Ε δεινονίνας εἴχει αἴτεοφον θύμων τὸ τε ιακών θύμων· οὐ
δέ οὐ ιητρικῶν τοὺς το. λέγει αὐτήν, Φησὶ δέ
επιεῖτο οὐ λέγειν, οὐ θέλεις λαβεῖν τέτον
θύμων, οὐ πάσας Φάντασον τὸν αἴτεοφον. Εἰ δέ τη
Σαμαρείην^θ τὸ λεγόμενον ζωτὸν ζωτικὸν
ανδεσε, τον απλήρωμα τον^θ αὐτοῖς, οὐταν τὸν
νω γνωμένην πρὸς τὸ ζωτικόν κομιστόν τον^θ
αὐτοῖς τὸν δύναμιν, οὐταν τὸν έναστο, οὐταν τὸν
ανάκειτον τὸ πρότον τὸ απλήρωμα αὐτοῖς μη-
νθῇ. οὐδὲ τον αὐτόδιον, Φησὶ, ουκικά, οὐ
λεγειν.

λέγοντες, οὐαὶ καλέσοι, ἐπείπερ εἰ πρός A inquit Heracleon, mulieri de homine mundano, ut vocaret, quoniam non ignorabat eam legitimum virum non habere. Ceterum manifeste hoc in loco urgetur dicens, quod mulieri Servator dixerit: *Vade, voca virum tuum, & veni huc*, significans maritum, quem ex Ple- romate, habebat: nam si hoc sic se habebat, oportuerat virum dicendo, mo- dum etiam, quo vocandus erat, dicere, ut cum ipso ad Servatorem pergeret. Sed quoniam (ut Heracleon inquit) B juxta intelligentiam spiritualem ignorabat virum suum, secundum vero simili- cem intelligentiam erubescet dicere, quod mecum haberet non virum, quo- modo non frustra imperabat dicens: *Va- de, voca virum tuum, & veni huc?* Deinde ad illud: *Vere dixisti, quoniam virum non habeo*, inquit: Quoniam in mundo virum non habebat Samaritis, viro suo existente in Aene. Atque nos quidem legimus: *Quinque enim viros habuisti*: apud Heracleonem vero invenimus: *Sex viros habuisti*: interpretaturque per viros sex universam malitiam materialem declara- ri, cui complicata fuerat, cuique approxi- marat præter rationem fornicans, con- tumeliis affecta, & separata, & derelicta ab ipsis. Sed ipsi Heracleoni dicen- dum est: si forniciata est spiritualis, pec- cassæ spiritualem, si vero peccavit spiri- tualis, arborem bonam non fuisse spiri- tualem, iuxta enim Evangelium: *Non potest arbor bona malos fructus ferre*: pro- inde aperte illis perire, quæ finxerunt: quod si fieri nequit, ut arbor bona ma- los ferat fructus, & arbor bona est Sa- maritis, quia sit spiritualis, consequens illi est dicere, quod aut forniciatio ejus non sit peccatum, aut quod haec non est forniciata. Dicit ad eum mulier: Domine, video te esse Prophetam: Patres nostri in Ioh. 4. 19. monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, 20. Hierosolyma locum esse, ubi oporteat ado- rare. Tertio jam Samaritis Servatorem nostrum Dominum predicat, quando etiam scriptum est ultimo hoc eam illi dixisse: attamen nondum credit eum es- se Prophetis præstantiorem, neque quem Prophetas prædixerint, sed Prophetam aliquem. Sententia etiam ab Ecclesiæ decretis dissentientium eorum, qui versan- tur in Scripturis, quinque illis viris in apertum sibi productis, cumque illis co- quem ipsa post illos occuparat, quique existimabatur vir esse, λόγος, & Sermonem Filium Dei, qui illos manifestarat, non valens a principio cernere, Prophetam esse inquit, ceu divinum quæstionem, eumque habentem hominē quid maius: haud causam inquit, velut quæ sustulisset ali-

quo

quo modo oculos, & se existimaret in visione fuisse: *Video te esse Prophetam.* Nam quod ad illud attinet: *Patres nosfri, & qui sequuntur, agnoscenda est Samaritanorum cum Iudeis differentia, de loco quem illi rebantur sanctum: nam Samatani montem sanctum existimantes eum qui vocatur Garizim, Deum ibi adorant.*

Deut. 27. *cujus meminim Moses in Deuteronomio sic dicens: Et precepit Moses populo in die illa dicens: Hi stabunt ad benedicendum populum in monte Garizim, cum transferint iordanem Symeon, Levi, Iuda, Isachar, Joseph, E & Benjamin: & hi stabunt in execratione in monte Gebal: Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan, & Nephthalim. Judae autem Sion montem divinum esse rati, propriumque Dei illum rentur esse locum, electum a Patre universorum: & hanc ob causam dicunt, in ipso aedificatum fuisse Templum a Salomonem, omnemque Leviticum, sacerdotalemque cultum illic perfici: quas suspicione utraque gens sequens, existimavit patres in hoc, vel illo monte adorasse Deum. Quod si usque in hodiernum diem contenderent aliquando Judae cum Samaritanis, addubitabit uterque ad alterum; dicetque sane Samaritanus Judaeo, praesentem mulieris scriptum sermonem: *Patres nostri in monte hoc adoraverunt, ostendens Garizim; vos autem dicitis Hierosolyma locum esse, ubi oporteat adorare. Sed quoniam Judae gerunt imaginem eorum, qui sanæ sunt opinionis; Samaritæ autem eorum, qui ab Ecclesiæ decretis dissident; beatificant consequenter Samaritæ Garizim: qui mons interpretatur, Discissio, vel, Divisio; cum etiam separatio, & divisio juxta historiam decem tribuum, qua divisio fuerunt à reliquis duabus, facta fuerit temporibus Hieroboam, qui & ipse interpretatur, Divisio populi: Judae autem Sion, quem si interpreteris sonat, Specula. Sed probabile est dubitaturum aliquem, quare benedictiones hant in monte Garizim apud Mosen: ad quod dicendum est, quoniam vox Garizim Discissionem, & Divisionem significat, Discissionis quidem significatum sumendum esse, cum scinditur populus a Hieroboam, habitatq; Samariam Rex; Divisionis vero vocem, sumendum esse in bonam partem, quia apposite sapientes utantur divisione in unaquaque propositione disputabili; necessaria exsistente divisione ad cognitionem veritatis. Quocirca quia nondum venit hora illa dicta a Domino, quando**

διαιρέσις ή πεπονίσματος, η οποία προστίθεται στην αναγκαῖα πρώτη της ανάθεσης καταπολεόμενος. Επον η μὲν ίδια εἰδέσθω ἐλήνυθεν η τρίτη της κοινής εὑρμηνίας, οὐτε εἴ τι

A σίνεται αναβλέψασι πως είναι θεοί την γραμμή
σα γερονέαν. Θεωρώ ότι προφήτης είναι
τεχνή, οι πατέρες ήταν, καθώς έγινε, ίστος που
γαμαρεῖται πάσις ιδεόδοξος διάσποντας, όπως
νομιζομένα αυτοίς ήταν Ιεράς. Ή μή ότι
μαρεῖται το καλύβρωμα παρεκκλησίας, άποκρι-
ζοντας, είναι προσκοπικός της θεού, ή μή
μαρτυρία μαρτυρίας είναι προεργασίας έτσι λέγεται
και ένετελάτο μαρτυρία παλαιών είναι προεργασία
της θεού. Έτσι σήσυνται έντονοι τη λαϊκή
έρηξη παρεκκλησίας, διαβάστες την ιεράδινη Συγκέν-
τη, λευκή, ιερός, ιουπάρι, ιωσήφ, ή Βεναμίν. Και
εποιείται σήσυνται τη κατέβαση είναι γενεθλία
ρεθίνη, ρεθίνη, καὶ αὐτό, ζεβαλλόν, δαρ, ή προ-
θελείμη. Ή είναι πατέρας της θεού ή προ-
νότης, καὶ οὐκίσιον της θεού είναι η θεού η προ-
εργασίαν της πατέρας ή θεού ή προνότης,
καὶ σήξη της είναι αυτός φιλοδομήσας της πα-
τέρας της Ζεύσου ή Λευκά, ή πάτητος της
υπικού και ιερευτικής λαζανάς είναι επικούρειος.
C Αναλόγως ο παύτης επάπειρε την θεού ή προ-
θελείμητον νεούμικη θεού πατέρας είναι πάτητος
προσκεκυνημένη προθελείμητος προσκεκυνημένη
διύποτο συγκατεβανούν απαλόροι εις λέγοντα Σαμα-
ρέας ή ιεράδινος, επάπειρος προθελείμητος πατητός,
Ερέβης ή ο Σαμαρέας πατητός, ή οι
γιαδές αναρχεραμένον γοναῖον λόγον, είναι πα-
ρετας ή προθελείμητος είναι θεού ή προσκεκυνημένη,
διάκονος της παρεκκλησίας, ή πατητός είναι
λύματος είναι η πατητός, ή πατητός είναι η ερε-
D έτεται ιεράδινος μάρτυρας, ή πατητός γάρ ο Σαμαρέα,
επένεις είναι η τελεσίαν ορανούσας Φροντίστοντος λό-
γος. Σαμαρέας ή την έπροσδοτείν, απολιθίας πο-
μάρτυρας παρεκκλησίαν θεοσούσιον ο Σαμαρέας, οπερι-
μηνεύεται, Απετομή, η διατάξης ή την
τηλίκην ιεράδινην Απετομήν, καὶ διατάξης ή δι-
κα Φυλῶν διατετημένον διότι ή λαϊσσαν διό-
ρεγμημένης καὶ τελεσίαν ιεροδοξίαν λέγεται, ή
καὶ αυτοίς έργημενεύεται. Διατάξης λαϊσσαν διότι
ή τη σείσων, ὅπερι τεττα, σπαστενήσει. επένεις
E Εδώ θυντα επιπτερόστη, διά ποι ουκ μα-
ρτητόν ενέλοργάτα διότι τελεκλήσην γίνεται. λεπτός
καὶ προθελείμητος διότι οὐτε πατητός Σαμαρέας ή πα-
τητός Φωνή την διατομήν, καὶ ταῦτα δια-
ρεστον, τὸ μὲν τὸ διατομῆς Σαμαρέαδην λα-
μπέσσον τὸ ωχεῖσθαι οἱ λαΐς ταῦτα τὸ ιεροδοξόν,
καὶ οὐκέτι πάντα Σαμαρέασιν οὐτούσιον. τὸ δὲ τὸ
διαπέσσεσσον, ηποτε τὸ εὐλογίας, η Γεράνην
Ελληνιστῶν, ηποτε τὸν ἀναγκαῖον πρᾶγμα της τὸ
τενη η ταῦτα καὶ κατέται εἰσηγημένη θέση, στέτετε έτοι

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

209

τόν τέων ὅτε εἰς ιεροσολύμους πατούσιντος τῷ
πατρὶ, Φευκτὸν τε τὸ Σαμαρεῖτῶν ὄρθον, Καὶ εἰς
Σιών, οὐτε τῷ τὸ ιεροσολύμα, πατούσιντον
τῷ θεῷ, ἀπὸ ιεροσολύμας πᾶλις εἶναι λέρη-
τη· οὐδὲ τὸ θεοῦ τῷ μεράλει βασιλεῖον.
Ἡ δὲ ἡ εἰς τὸ πόλις τῷ μεράλει βασιλεῖον, τὸ
ἀλκνάκια ιεροσολύμα, ηγένεται εἰς λέρων
φιλοδοκητῶν ζεύγοντα; Εὐτέλειον ιεροσολύμα ση-
μανεῖ, πιευματικὴ θυσία προσφέροντα τῷ
θεῷ οὐδὲ τὸ πιευματικὸν καὶ τὸ πιευματι-
κὸν νεκρόταν νόμον· ἐπεὶ δὲ εἰσὶν τοῦτα
φαρμακὰ χρήσιν, τόπος τοῦ ιητροῦ τοῦ ἀλη-
θινοῦ προκαίησιν καὶ τέλεσαι θεοῦ θυσίαν πε-
κλαστὴν οὐρανοσολύμους. ἐπεὶ οὖν τοῦτο
μηδαμὸν εἰς Σαρεὶ, ἀλλὰ εἰς πιευματικόν,
καὶ μηδαμὸν εἴπειν τοῦτο, ἀλλὰ πᾶς εἰς ἀλη-
θινοῦ λαβεῖται καπακοκεντρομενοῦσται εἰς ομοιό-
μαντικὸν οἷς ζεύγεις προσκυνήσαις ὁ θεός· δῆ-
σι δὲ τοῦτο. ἔρχεται ωραῖος, γέγραπται, καὶ μήτρα τοῦ
προτοτοτοῦ τὸ προσκύνησιν, καὶ νῦν εἰσι· καὶ δὲ τὸ
δεύτερον Φύσιν ἐπανέλειπται· ἀλλὰ ἔρχεται ωραῖος,
καὶ νῦν εἰσι· καὶ οἵμοις τοῦτο μὲν πρότερον
θηκέν τοῦτο οὐρανόταν προσκυνήσαντας· ζεύγει-
σιν καὶ εἰς τὸ πιευματικόν καὶ ἀληθινόταν προ-
σκυνήσαντας· οὐτε δὲ τὸ μέρον ἔρχεται ωραῖος,
ἀλλὰ δὲ νῦν εἰσι, καὶ εἰς τοῖς ιεροσολύμοις εἴθε-
ται εἰς θεόντων μόνον Φεύκοντας τούτους καὶ νο-
μιμούσιον· οὐτε γεννήσαπται· ἔρχεται ωραῖος
καὶ νῦν εἰσι, καὶ εἰς λέγεται τοῦ· οὐτε εἰς τὸ
τέτταρα, οὐτε εἰς ιεροσολύμους προσκυνήσετε
τὸ πατέρα, ἀπότερον εἴρηται, οὐτε τὸ τέτταρα, ἔρχεται
ωραῖος, χωρὶς τοῦ, νῦν εἰσιν, ἀναιρέσαπται· εἴπειν
μάντης οὐδείς θεοῦ μεσοδοξεῖσαν τοῦτο τὸ νο-
μιμούσιον Φέατον ἐργάμενα ἐξ ή Σαμαρεῖτης
πάντα λέγεται, εἰς τὸ γδ., μὴ οὐ, Φύσις, οὐδὲν
οὐδὲ τὸ πατέρος οὐδὲν ιακώδες, εἰς δέδωκεν
καὶ οὐδὲ τὸ Φέατον, Καὶ αὐτὸς ἐπειδὴ πέπει, καὶ
οὐδὲν οὐδὲν, καὶ πολὺ μέρματι πέπει· οὐδὲνδέ
δε τοῦ οὐ πατέρος· οὐδὲν οὐδὲ τὸ θεόντα προ-
σκύνησιν· οὐδὲ ηγανάκτεων εἰς τὰ αντανάκτητα
τέλεσθαι εὐχρηστῶν ὀμολογητέων τοῦ Σαμα-
ρεῖτης τοῦ θεοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς εἰργάμενα·
προσθέτης δὲ μόνος, Φύσις, εἰς οὐδέναν τὸ πά-
πα, θεοῦ δομῆνος· εἰς εἰκαστέων, εἰς γάρ οὐ αὐτοὺς πέ-
ποντα δύνανται εἰδένειν, καὶ οὐ προφήτης τοῦ
πάπα οὐδὲν· εἰς μέρους γάρ γνώσκομοι εἰς εἰς μέρες προφητεύομεν, καὶ μὲν προφητεύομεν καὶ
προσκεπτοῦ· μὲν δὲ πάπα εἰποῦντες τῷ αντιτίτη Φύσις πεποντα τῶν Σαμαρεῖτων,
E

quæ

venisset hæc ad puteum, qui erat extra urbem. Sed nescio quomodo existimaverit ostendit causam forniciandi vel ignorat
πρέχειν τὴν τὸ Φρέαρ ἐξ αὐτοῦ πολεούσην τούτους.
εἰδεῖ τὸ πάντα ἐνθουσιασμένον τὸν Φρέαρ. *

xiſſe absque illa veriſimilitudine: hiſque addit eam volentem diſcre, quomodo Deum adorans. & illigari liberauerat à θεον λατρείας, ἀλλ᾽ εἴς πάσης οὐ τούτης θεολατρεία, καθειδί πάσης πράγματος.

Deum adorans, & illa grata, liberatatura
fornicatione, illud dixit: Patres noſtri in
hoc monte adoraverunt, & ea, quæ sequun-
dum eis, adoraverunt.

*απολαύσεν τὸ πρεντόν, λέγει οὐ μετέ
ημεν εν τῷ ἐργῷ τέττῳ απεκτίνων. Καὶ εἴρ-*

te, neque Hierosolymis adorabis Patrem.
Quando vifus est Heracleon aptissime in
haec praecedentibus obseruavisse non di-
λαγεν τα πορνευσις ο λεγει αυτη ο θεος μ-
ενει και γινεται , οπι ερχεται απει , οπι ει

*næ prædictæ obseruare non di-
ctum fuisse illi: Mulier crede mihi, nunc au-
tem hoc illi adjunctum fuisse, tunc non in-*

scitam observationem observavit, cum dis-
xisset per montem intelligi Diabolum, vel
mundum eius: quandoquidem pars una
ο πειρατέων ἐστί τόπος τοῦ ἀπὸ τὴν πρώ-
την μὲν ἐργάσαντο αὐτῷ, πιστεῖ μὲν γὰρ,

μνδυντιος εις: κανονικη παραγωγη, περισση
λων το μη αποτινος αποτηνημα, ηντα δι-

& habitatio serarum , quem adorabant
omnes ante Legem , & Gentiles . Per His-
tosolymam vero intelligi dicit creatio-

rololymam vero intelligit dicit creatio-
nem, vel Creatorem, quem adorabant Ju-
dæi. Quin rursum existimat montem

*etiam, * ὡς προσκυνεῖν μάνες εἰ πρὸ μητρῶν
καὶ οἱ Ἐθνικοί προσκυνεῖν τὸν ἄποινον.*

κτίσιν ὡς προσεκύνειν εἰς ιερός, ἀλλὰ ταῦθα
τέρας ἐξ οὐρανοῦ τὸν κλαῖναν *

Επίνειο προσεκτικόν. ιεροσολύμα δὲ της
* οἱ ιεράδαις ἐλάτερουν· οὐαὶ τῷ Φραντζού;

adorantibus eum in veritate. At vero nos per hoc diētū: *Negue in monte hoc, declarari existimamus illud, quod Dei cul- οίοντες εἰς πνευματικούς ἔτε τῇ κτίᾳ ως τῷ δημιουργῷ προσκυνήσοντες, ἀλλὰ τῷ πατέρᾳ*

*E ἀλλογένεις· καὶ συμπλοκαρίστη, φύη,
ἀντίς, ὡς ἄλλη πίστη, ἐπιστήμην τὴν*

num, qui sunt cognoscibiles, & qui existimantur alti; per illud vero: *Neque Hierosolymis, regulam Ecclesie juxta multos*

rebus, regum Ecclesia justis iudicis declarari existimamus: quia etiam ipsam sanctus, & perfectus transcendet, ac ut in aliis Ecclesiis, sic in hac.

τιούς, & apertius, & divinius adorans Pa- θεα διή τ. είτε ον τη ορθή τετράγωνη
νόρα κατά τας πολλάς ή δικαιοσύνας, ον κα απ-

τὸν ὁ πέλεις Θ. Εἰς τὸ υπερακούσατον διηγήσθησαν τοῖς Ιωνῶν καὶ Σαφίσεον προσκιώπων τῷ πατέρᾳ, Διογέτῃ. Εἴτε ἐν ιεροπολύμων προσκιώπων

卷之三

100

COMMENTARIA IN JOHANNEM.

之量

πατερι· ἀπέτει γά καθός ἐμολογίουντες ἀντιπατερούνται, οἱ ἄγγελοι τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνῶντας πατερές, τῷ κηρύκειον τοῦ πατέρος, ἡντας ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνῶντας πατερές, ἔτοις ἡ θῆρ τῆς Δεινῆς τὸ ιστογέλον τῷ ἐχόμενος, ἵνα ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσοντας τῷ πατέρῳ, ἀλλὰ βέλτων η̄ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶν διὰ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις Κυμπεταφέροντας τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις τοῖς ιεροῖς γυνόρδοις ιερόδαιοις, ἵνα ιεροῖς κερδοῦσσιν· Ἱεροσόλυμα δὲ μοι τοῦτο, καθὼς προσαποδεδηκαρδο, ὅμοιας ἡ ιερόις ιερόδαιοις· στέ μέντοις εἴτε ἐν τῷ ορθῷ τετράγωνῳ ἐν Ἱεροσολύμοις οὐ προσκυνεῖ. ἐλάσσονας τὸν προσκυνῶντα πορφύριος ψῆφος γηρυνίῳ τῷ πατέρᾳ· σύνοπτος εἰς ἕρεμα, ἥτις ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσοντας τῷ πατέρει· οὐαὶ προσκυνεῖτε ὃ εἶ διδάσκετε, ἡμέντοντες

QUARTUS DECIMUS
TOMUS.

*Vos adoratis, quod nescitis; nos adoramus, Ioh. 4, 22;
quod scimus, quantum salus ex iudeis est.*

PEr voculam, *Vos*, quod ad expositionem attinet, intelliguntur Samaritani; quantum vero ad anagogem, illi qui in scripturis diversa à nobis sentiunt: sic per voculam, *Nos*, quantum ad propositum, intelliguntur Iudei; quantum ad allegoriam, ipse Dei Sermo, ipse Dei Filius, & qui in ipsum transformantur, salutem habentes à scriptis Iudaicis: nam manifestatum nunc mysticum manifestum est per scripturas Propheticas, & per adventum Domini nostri Iesu Christi. Vide vero, annon impropietate, & præter consequentiam verborum Heracleon differuerit, exponens illud, *Vos*, pro eo quod est, vos Iudei, & Gentiles. Quale autem est, ut ad Samaritudem dicatur, vos Iudei: vel ad Samaritudem, vos Gentiles? sed profecto nesciunt, qui ab Ecclesiæ decretis dissident, quod adorant, figuramentum esse non veritatem; fabulam, non mysteria; at vero qui Creatorem adorat, præfertim juxta Iudeum occultum, & juxta sermones Iudaicos spirituales, novit quod adorat. Sed longe melius est ipsius Heraclonis dicta in medium apponere, qua ab eo libro sumpsit, qui Prædicatio Petri inscriptus est; infistereque etiam ad ea, diquientes, sit nec ne genuinus liber, an nōthus, an mixtus: quam ob causam libentes hac differimus; tantum illud notantes, librum ipsum docere, perinde quasi Petrus dōceruit non oportere Gentilium more adorare, materialia laudantium, atque rum more Deum colentium; quandoqui-

Dd 2 dem